

EKONOMIE A PRÁVA

Jméno přednášejícího

VŠE

Letní/zimní semestr xxxx/yy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

PŘEDNÁŠKA 8

Odpovědnost za škody – vybraná témata

Téma: Hodnota statistického života

Náhrada nemajetkové újmy (zdraví, usmrcení)

- Lidský život má „nevyčíslitelnou“ hodnotu
- To ale neznamená, že by náhrady v případě újmy by měly být nulové

Náhrada nemajetkové újmy (škody na zdraví)

“Bodová vyhláška” (440/2001)

Oslepnutí	až 3 000 b	360 000 Kč
Vážná poškození hlavy/mozku	500 – 3 000 b	60-360 000 Kč
Amputace nohy nad kolenem	2 250 b	270 000 Kč
Kompletní ochrnutí (vč. řeči)	25 600 b	3 720 000 Kč

§444 (3) SOZ

Odškodnění pozůstalým za škodu usmrcením		240 000 Kč
--	--	-------------------

Náhrady za škody na zdraví

Špička ledovce

Popálení dítěte v inkubátoru s celoživotními následky	NS 25 Cdo 2596/2006	2,4 mil Kč
Totální ochrnutí (vč. řeči) mladé ženy	NS 25 Cdo 759/2005	17 mil Kč
Velmi vážné doživotní poškození dítěte	KS ČB 7 Co 1101/2007	15 mil Kč

Ledovec pod vodou

Body nebo max. 1-1,5 mil.

Náhrada nemajetkové újmy

§ 2958 NOZ:

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

§2959 NOZ:

Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

Taxonomie škod – vážné poškození zdraví

- Ušlé příjmy
- Náklady na léčení a péči
- Bolest
- Omezení v životě
- Dopady na další osoby (příbuzné)

Taxonomie škod – usmrcení

- Dopady na příbuzné
 - Újma ze ztráty blízkého
 - Ztráta příjmů
 - Náklady na léčbu a pohřeb
- Újma způsobená mrtvému

Ochota platit

- Ochota platit za život (a zdraví) = ochota platit za snížení rizika usmrcení
 - Proč je toto relevantní?
 - ↑ Náhrada škody → škůdci budou opatrnější →
 - ↓ pravděpodobnost nehod → ↑ počet zachráněných životů
- => Nakolik si potenciální oběti cení tuto změnu?

Ochota platit

Reálné volby:

- Rizikovější práce → vyšší mzda
- Bezpečnostní výbava v autě
- Dobrovolné očkování a jiné investice do zdraví
- cestování

To samé dělají regulační orgány v oblasti:

- Bezpečnost práce
- Požární bezpečnost
- Silniční provoz
 - Snížení rychlosti na 50 km/h -> společenské náklady 120 milionu
 - Díky této regulaci by bylo zachráněno 20 životů
 - Hodnota života?

Ochota platit

$$P(\text{smrt v autě}) = \frac{1}{5\,000} = \frac{2}{10\,000}$$

Možnost koupit další bezpečnostní výbavu

$$P \downarrow \text{ na } \frac{1}{10\,000}$$

100; 10 000; 6 000 \cong 5 336 ochota platit

- 10 000 lidí si výbavu koupí
- Celkem byli ochotni zaplatit $10\,000 \times 5\,336 = 53\,360\,000 \approx$ 53 milionů
- (v průměru) zachráněn právě 1 život

Hodnota statistického života

- Výsledek nazýváme **hodnota statistického života** (Value of Statistical Life - VSL)
- Co tento kocept netrvdí?
- Co tvrdí?
- VSL závisí na
 - Příjmech
 - Věku
- Omezení
 - Nemusí zahrnovat újmu dalším osobám
 - Kognitivní omezení
 - Kontext a velikost změny

Odhady hodnoty statistického života

- USA: ± 7 mil. USD ≈ 170 mil. CZK
 - Roste rychleji než příjmy -> luxusní statek
- CZ: 40 - 60 mil CZK (contingent valuation)
33 mil. CZK (mzdy + hodnota volného času)
- Nejvyšší soud: 10 mil. CZK

Hodnota statistického života a efektivnost regulací

- Povinné vybavení nových domů hasicími přístroji
 - cena hasícího přístroje 2 000 Kč
 - škody v případě vážného požáru: 2M Kč materiální + 48M Kč život
 - 20 000 domů ročně
- Celkové náklady regulace: $2\ 000 \times 20\ 000 = 40M$
- Přínosy regulace: $20\ 000 \times 50\ 000\ 000 \times \Delta p$
- Regulace je přínosná pokud $\Delta p > 1/25\ 000$
- V Česku je ročně cca 400 vážných požárů, tj. cca 1/10 000 na budovu

Téma: Úroveň aktivity

Úroveň aktivity

Příklad: ohňostroj

- Optimální péče – náklady = 200
 - $p = 1/10$
 - $H = 1\ 000$

→ očekávaná škoda = 100

celkové náklady = 300

Přínos aktivity (ochota platit) B

- $B = 400$ → je efektivní
- $B = 260$ → není efektivní

Úroveň aktivity

Objektivní odpovědnost:

- Soukromé přínosy a náklady:

$$260 - 200 - 1/10 \times 1\,000 = -40$$

→ aktivitu dělat nebude

Subjektivní odpovědnost:

$$260 - 200 - 1/10 \times 0 = 60$$

↑
standard

→ aktivitu dělat bude – nenese všechny náklady

Praktické aplikace

- Soudy „by měly“ zvažovat i aktivitu jako standard
 - extrémně náročné
- Mimořádně nebezpečné provozy
 - Objektivní odpovědnost

§ 2925 NOZ: Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným

(1) Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení zvláště nebezpečné, nahradí škodu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí; provoz je zvláště nebezpečný, nelze-li předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody ani při vynaložení řádné péče. Jinak se povinnosti zproští, prokáže-li, že škodu způsobila zvnějšku vyšší moc nebo že ji způsobilo vlastní jednání poškozeného nebo neodvratitelné jednání třetí osoby; ujednají-li se další důvody zproštění, nepřihlíží se k tomu.

.....

(3) Má se za to, že provoz je zvláště nebezpečný, pokud se provozuje továrním způsobem nebo pokud se při něm výbušná nebo podobně nebezpečná látka používá nebo se s ní nakládá.

Praktické aplikace

- Soudy „by měly“ zvažovat i aktivitu jako standard → extrémně náročné
- Mimořádně nebezpečné provozy
 - Objektivní odpovědnost
- Odpovědnost za škody způsobené zvířaty
 - Objektivní odpovědnost
 - Subjektivní pro hospodářská zvířata

Odpovědnost za škodu způsobenou zvířaty

Někdy po 1.1.2014

Váš pes mi potřhal slepice na dvorku, to zaplatíte!

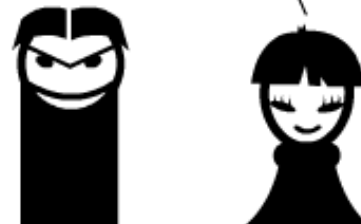

Ne, my psa dobře hlídat, my neplatit...

Tak počkat, dle § 2933 máte za psa objektivní odpovědnost!

Pán špatně číst občanský zákoník, my pes v naše restaurace k výdělečné činnosti, my liberování dle § 2934

Právníkové zkazky © 2012 Michal Tuláček

Téma: regulace vs. soukromoprávní odpovědnost

- Dva přístupy k regulaci rizika:

1. Soukromoprávní odpovědnost

- Náprava ex post
- Škůdce platí náhradu škody při porušení standardu, pokud vznikne škoda
- Motivace: snaha vyhnout se odpovědnosti za škodu

2. Veřejnoprávní regulace

- Standard chování ex ante
- Škůdce platí pokutu, pokud je veřejným orgánem přistižen, že nedodrží standard, bez ohledu na škodu
- Motivace: snaha vyhnout se pokutám

Regulace vs. soukromoprávní odpovědnost

- Hygienické normy mateřských škol – vybraná ustanovení
 - Plocha pro jedno dítě v místnosti využívané jako herna a ložnice musí být minimálně 4 m²
 - Plocha zahrady na dítě min 4 m²
 - K dispozici min 60 litrů pitné vody na dítě a den
 - Detailní předpisy pro osvětlení
- Nakolik lidé vyžadují tyto regulace?
- Potenciální dopad:
 - Nižší nabídka míst ve školkách
 - Problémy pro (populární) lesní školky
 - Více dětí je doma, neformální hlídání atd.

Regulace vs. soukromoprávní odpovědnost

- Regulace v taxislužbě
 - Vozidlo musí být mimo jiné vybaveno:
 - Taxametrem
 - Záznamem o provozu vozidla
 - Průkaz způsobilosti řidiče umístěný na viditelném místě před pravým předním sedadlem spolujezdce
 - Osvědčení o úspěšně vykonané zkoušce z místopisu
 - Doklad o pravidelné lékařské prohlídce-do 50 let věku řidiče každé 2 roky, poté každý 1 rok
 - Vozidlo taxislužby musí mít každý rok novou STK
 - Je otázkou, zda lidé opravdu vyžadují tyto regulace, když nasedají i do vozidel bez této regulace – Uber, vlastní jízda apod.

Peltzmanův efekt

- Sam Peltzman – „The Effects of Automobile Safety Regulation“(1975)
- Lidé neustále podvědomě hodnotí zisk a riziko z každé akce => volí pro sebe optimální opatrnost
- Zavedením regulace se sníží riziko nehody pro danou úroveň opatrnosti
- Optimální volba opatrnosti se posune směrem k rizikovějšímu chování
- Efekt bezpečnostního opatření se tím zmírní, či vymizí, nebo dokonce vede k zhoršení stavu, jež regulace zamýšlela zlepšit

Argumenty pro regulaci

- Spotřebitelé nejsou schopni posoudit alternativy
 - Odborná expertíza
- Averze k riziku na straně spotřebitelů
- Kognitivní omezení na straně škůdců
- Platební neschopnost škůdce (judgement-proof)
- Vysoká frekvence rizikových událostí
- Dokazování zavinění v soudních sporech

Argumenty proti regulaci

- One-size-fits-all – nezohledňuje případnou heterogeneitu mezi škůdci či spotřebiteli
- Asymetrie informací – zejména u nových technologií
- Administrativní náklady na vymáhání regulace
- Vedlejší efekty (Peltzman effect)
- Sama o sobě nekompensuje oběť

Regulace vs. soukromoprávní odpovědnost

- Návrhy regulací:
 - Zvažování alternativ – nejsou i jiná řešení?
 - Cost-benefit analýza

Regulace vs. soukromoprávní odpovědnost

- Regulace v ubytovacích zařízeních:
 - Obytná místnost smí mít nanejvýš 4 stálá lůžka, pouze dovoluje-li to rozměr místnosti a na přání hosta mohou být přidána maximálně 2 příležitostná lůžka
 - Minimální výška místnosti musí být 2,40 m
 - Obytná místnost určená pro ubytování musí mimo jiné být vybavena: nočním stolem, předložkou před lůžkem prostor pro odkládání kufrů, zrcadlo, zásuvku pro eklektické holící strojky s údajem o napětí
 - Lůžko má mít plochu na ležení o délce nejméně 200 cm a šířce nejméně 90 cm, je-li pokoj pro hosty zařízen stylovým nábytkem, má mít lůžko plochu na ležení o délce nejméně 190 cm a šířce nejméně 75 cm
 - Opravdu vyžadujete po hotelu minimální výšku místnosti 2,40 m?

- De lege ferenda:
 - Pokud je nošení helmy efektivní: na základě analýzy můžeme říci, že je to jedno
- De lege lata:
 - Je nenošením helmy skutečně spoluzaviněním?
 - Ekonomická interpretace povinnosti předcházet škodám: je nošení helmy efektivní? Převyšují náklady (které nastanou s malou pravděpodobností při nehodě) náklady (které se nesou pořád)?
 - Soudy vzaly jako automatický fakt, že přilbu je třeba nosit
- Z akademických studií jsou závěry smíšené